

POSUDOK

na habilitačnú prácu PhDr. PhDr. Věry Eliašovej,PhD.: „Tvorivé písanie a možnosti jeho využitia v edukačnom procese“ na získanie titulu d o c e n t v odbore pedagogika

Nielen pri písaní tohto posudku, ale už v sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia, keď bola snaha o inováciu osnov pre stredné školy v oblasti cudzích jazykov, som sa vo svojom výskume zamýšľala nad postavením písomného prejavu vo výučbe cudzích jazykov. Až neskôr som sa zoznámila s dielami, ktoré cituje aj Dr. V. Eliašová, R. Whitea, T. Hedge a pod. a pochopila som, že to nie je len problém v našom kontexte. Výsledkom bola moja monografia o práci s textom vo výučbe anglického jazyka. Práve preto som so záujmom sledovala vývoj v uvažovaní Dr. V. Eliašovej nad úlohou písania a písomného vyjadrovania v materinskom i cudzích jazykoch a podporila som jej výskum, ktorý robila na stredných školách v rámci svojej dizertačnej práce. S obdivom a záujmom som participovala na jej letných školách tvorivého písania, do ktorých vedela zaangažovať aj učiteľov materinského jazyka a ktorých výsledkom boli nadväzujúce kurzy na metodickom centre v Bratislave. Preto konštatujem, že táto publikácia je kulmináciou niekoľkoročnej vedecko-výskumnej práce a spájania teórie a praxe. V. Eliašová touto prácou potvrdzuje ako hlboko prenikla do procesu tvorivosti a jej rozvíjania v takej solitárnej činnosti, akou je (tvorivé) písanie.

Práca je rozdelená do deviatich kapitol v tom zmysle, že graduje rozmýšľanie autorky o tvorivosti a tvorivom písaní. V. Eliašová vychádza z vývoja výskumných hľadání vo svete. V prvú kapitolu venuje výskumu písania v USA a to nielen preto, že profesijne je jej táto proveniencia blízka, ale hlavne preto, že v USA to bola i je veľmi sledovaná a diskutovaná téma v edukačnom procese. Práve tu sú začiatky hľadania kľúčových bodov v (tvorivom) písaní, teda tvorivé sebvýjadrenie, prejavenie gramotnosti, ale aj remeselného zvládnutia techník charakteristických pre tvorivé písanie a písomné zobrazenie tvorivých vnútorných pochodov. Následne sa venuje autorka tvorivému písaniu vo Veľkej Británii, Nemecku a Rusku. Táto kapitola kulminuje zobrazením situácie v Čechách a na Slovensku.

Druhá kapitola upozorňuje na multifunkčnosť tvorivého písania, kde V. Eliašová správne podotýka, že tvorivé písanie poskytuje učiacim sa priestor, v ktorom môžu uplatniť nielen jazykovú kompetenciu, ale aj kreatívne prezentovať svoje názory a postoje k danej téme prostredníctvom zmysluplného textu. Písanie je neoddeliteľnou súčasťou osvojovania (cudzieho) jazyka. To znamená, ako správne V. Eliašová tvrdí, že by to „pre učiteľa nemalo znamenať sporadické použitie niekoľkých osvedčených techník [...] na oživenie atmosféry“, pretože to je (nielen v cudzom jazyku) vhodný priestor na sebvýjadrenie a sebahodnotenie.

Tretia a štvrtá kapitola sa venujú tvorivému písaniu v kontexte ostatných rečových činností, pretože ono je kulmináciou ich zvládnutia. V. Eliašová to podčiarkuje aj konštatovaním, že „tvorivé písanie integruje všetky štyri hlavné rečové činnosti a rovnako aj stratégie interakčnej výmeny a mediácie významov, čo je dôležité pre kultiváciu ústneho i písomného prejavu.“

Piatu kapitolu považujem za veľmi dôležitú pre pedagogickú prax, pretože sa venuje tvorivosti a tvorivému vyučovaniu ako priestoru pre navodzovanie tvorivého priestoru pre hľadanie riešení danej úlohy či problému. Teda, ako uvádza autorka, žiaci do tvorivej úlohy vnášajú niečo zo seba, zo svojej individuality, čo sa v konvergentných úlohách a otázkach urobiť nedá. V. Eliašová sa v tejto kapitole opiera o výskumné zistenia známych osobností a vhodne ich aplikuje na proces učenia sa v tvorivom písaní, ktoré je v podstate činnosť

orientovaným učením sa. Je to proces, ktorý prebieha vo viacerých fázach. V. Eliašová podčiarkuje hlavne štyri, na ktorých stojí a padá úspech tvorivého písania: generovanie myšlienok, koncentrácia na postup pri písaní, štruktúrovanie textu a konečné vyhodnotenie zavŕšenia procesu. Záverom prezentuje autorka priebeh výskumu tvorivého písania, ktorý realizovala na stredných školách. Šiesta kapitola predstavuje súhrn predchádzajúcich kapitol, kde polemizovala s rôznymi autormi, a tak mohla dospieť k vlastnému vymedzeniu pojmu s dôrazom na jeho komplexnosť v tom zmysle, že“ sila tvorivého písania sa skrýva práve v jeho synergickom účinku akcentujúc jazyk, literatúru a tvorivosť.“

Siedma a ôsma kapitola predstavujú nielen definovanie postavenia tvorivého písania vo výučbe cudzieho jazyka, ale aj pochopenie postavenia literatúry pre rozvíjanie nielen tvorivého písania, ale aj budovania interkultúrnej kompetencie a pochopenia inakosti kultúr v multikultúrnej komunikácii. Opierajúc sa o Spoločný referenčný rámec pre jazyky, ako aj o známych autorov, dospieva V. Eliašová k správne mu záveru, že tvorivé písanie je kanálom, ktorý otvára cestu k prirodzenej integrácii literatúry do cudzojazyčnej výučby. Pozitívne treba hodnotiť ako V. Eliašová pochopila postavenie tvorivého písania v edukačnom procese: zaoberá sa metódami, ale za kľúčové považuje využitie adekvátnych techník pre úspešné rozvíjanie tvorivého písania. Podľa nej sú predovšetkým tieto: techniky primárne zamerané na rozvoj komunikačnej jazykovej kompetencie, literárnej kompetencie a zdokonalenie tvorivosti. Uvádza aj konkrétne aktivity, ktoré sú vhodné na dosiahnutie tohto cieľa. V závere ôsmej kapitoly sa podrobne venuje edukačnému procesu, v ktorom sa tvorivé písanie aplikuje, cez roly pedagóga a učiaceho sa. Nezabúda ani na hodnotenie produktu tvorivého písania.

Deviata kapitola dotvára komplexný pohľad na postavenie tvorivého písania, pretože sa venuje kurzom odborného jazyka na vysokej škole. V tejto kapitole je jasne ilustrované ako tvorivé písanie, ak sa dôsledne rozvíja na všetkých stupňoch škôl, možno na vysokej škole efektívne spájať so študovaným odborom, a tak motivovať študentov pre zmysluplné rozvíjanie ústneho i písomného prejavu.

Predložená habilitačná práca je hodnotným príspevkom do teórie a praxe výučby cudzích jazykov. V určitom zmysle je ojedinelým dielom v kontexte našej teórie výučby cudzích jazykov, pretože vychádza nielen z longitudinálneho výskumu postavenia písania a tvorivého písania na našich školách, ale prezentuje kritickú analýzu názorov a postojov iných odborníkov u nás i v zahraničí, aby dospela k vlastným záverom účinným pre pedagogickú prax. Treba vysoko hodnotiť ten fakt, že všetky aktivity uvádzané v tejto publikácii sú preverené praxou v rámci kurzov tvorivého písania, ktoré V. Eliašová viedla pre učiteľov materinského i cudzích jazykov.

Otázky do diskusie:

1. Ak pripustíme, že tvorivé písanie je kľúčom k sebaopoznávaniu, do akej miery to platí pre učiacich sa, u ktorých dominujú audio-orálne učebné štýly?
2. Je postaveniu písania a tvorivého písania venovaná dostatočná pozornosť v súčasnej pedagogickej dokumentácii pre úrovne A1-B2?
3. V danej publikácii sa na viacerých miestach uvádza, že pri nácviku tvorivého písania je potrebné dbať na prípravu, písanie konceptu, revidovanie, korektúru a dôležité je aj prezentovať svoj produkt. V praxi sa však stretávame s názormi učiteľov, že písaniu sa nemôžu v tomto zmysle venovať, pretože to je časovo náročné. Je to jediný dôvod „zanedbávania“ písomného prejavu.

Predložená habilitačná práca **Tvorivé písanie a možnosti jeho využitia v edukačnom procese** spĺňa všetky požiadavky kladené na tento typ práce, a preto ju odporúčam prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe odporúčam habilitantke PhDr. Věre Eliašovej, PhD **udelit'** vedecko-pedagogický akademický titul **docent** v odbore pedagogika.

Bratislava, 5.6. 2014

Prof.PhDr. Eva Tandlichová,CSc.